

УДК 94(477)

С. Джафарова

Тернопільський національний економічний університет

УКРАЇНОЗНАВЧІ ВЕКТОРИ ДОСЛІДЖЕНЬ ІВАНА ФРАНКА

С. В. Джафарова

УКРАЇНОЗНАВЧІ ВЕКТОРИ ДОСЛІДЖЕНЬ ІВАНА ФРАНКА

У кін. XIX – на поч. XX ст. одним із фундаторів українознавства, як цілісної системи знань про український етнос, націю, землю та територію виступив І. Франко. Його різнопланові студії історико-літературного, економічного, етнографічного, філософського, політичного та іншого характеру сформували підвалини окремої галузі знань, яка концентрувала свої дослідження навколо українського народу. Одним із перших він ознайомив європейський загал із станом, доробком та головними напрямками українського національного розвитку; аналізуючи культурний розвиток України XIX ст., показав чим саме цей розвиток може бути цікавий також для інших слов'янських народів.

Хоча І. Франко і не був професійним істориком, але такі його студії, як «Хмельницина 1648–1649 років у сучасних віршах», «Панщина та її скасування 1848 р. у Галичині», «Причинки до історії України-Русі», «Повний образ України-Русі», «Стара Русь» та ін. дають змогу сформувати цілісну картину історичного розвитку українства від найдавніших часів і до сер. XIX ст.

Етнографія, як одна із складових розвитку українського культурного процесу, теж стала предметом уваги І. Франка. Дослідник зібрав чималу джерельну базу, написав низку різних етнографічних студій, присвячених повсякденному життю, побуту та господарству українців. З 1989 р. і до 1913 р. І. Франко керував Етнографічною комісією Наукового товариства ім. Т. Шевченка і разом з [В. Гнатюком](#) редагував «Етнографічний Збірник», в якому опубліковано його фундаментальну збірку «Галицько-руські народні приповідки» із поясненнями змісту і місця запису кожного прислів'я. Вважаючи фольклор однією із складових літератури, І. Франко багато своїх досліджень присвятив народній творчості. У працях «Студії над українськими народними піснями», «Жіноча неволя в руських піснях народних», «Наші коляди», «Огляд праць над етнографією Галичини в XIX ст.» він подав описи житла, одягу, харчування, звичаїв та вірувань українства. Пісенні взірці часів Гайдамаччини, Оприччини, Коліївщини та Хмельниччини, досліджені Франком, дають змогу простежити напрямки його фольклористичних пошуків і здобутків.

У своїх працях мислитель довів, що українська література не є тотожною російській, а пройшла свій шлях самостійно, беручи початок з давніх часів і увібравши в себе живу літературну мову з часів І. Котляревського, послідовно влилася в європейське літературне русло. Підсумком літературознавчих досліджень та теоретичних викладів стали його праці «Южнорусская литература», «Нарис історії українсько-руської літератури до 1890-го року», «Теорія і розвій української літератури». Ґрунтовною працею І. Франка у дослідженні апокрифічної літератури, яка побачила світ у 5 томах серії «Пам'ятки українсько-руської мови і літератури» стали «Апокрифи і легенди з українських рукописів».

Виступаючи як дослідник економічної сторони життя галицьких селян, І. Франко неодноразово висвітлював нагальні економічні питання Галичини. У рецензії на книгу С. Щепановського «Злидні Галичини в цифрах», студіях «Земельна власність у Галичині», «Селянський рух в Галичині», «Еміграція галицьких селян», «Про працю», «Селянський страйк в Східній Галичині» він показав жалюгідний стан господарства краю.

Бачимо, що потреба національного розвитку, що стала основою рушійною силою історико-культурних змагань на арені XIX ст., спонукала І. Франка репрезентувати Україну в світі. У своїх публікаціях, розміщених на сторінках іноземної преси, І. Франко знайомив Європу з українською народною культурою, наголошував на актуальних завданнях для українства і, в свою чергу, знайомлячи українського читача з найкращими здобутками світової літератури, зокрема, і з власними перекладами іноземних творів, сприяв налагодженню та зміцненню європейсько-українських зв'язків.